

Výroční zpráva Archivu Českého rozhlasu o činnosti za rok 2021

Archiv Českého rozhlasu, zařazený v kategorii specializované archivy, je ze zákona povinen zveřejnit výroční zprávu o své činnosti v informačních systémech s možností dálkového přístupu.

Sídlo archivu a kontakty:

Archiv Českého rozhlasu

Římská 13

Praha 2

120 99

tel.: 221 553 303, 221 553 310

e-mail: archivy@rozhlas.cz

Zřizovatel archivu – sídlo a kontakty:

Český rozhlas

Vinohradská 12

Praha 2

120 99

zřízen zákonem č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu

IČ: 45245053

DIČ: CZ45245053

Akreditace podle zákona č. 499/2004 Sb.: akreditace byla udělena na základě rozhodnutí Odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR ze dne 5. září 2007 (Č. j. AS-440/1-2007).

Výroční zpráva Archivu Českého rozhlasu za rok 2021 (dále jen zpráva) byla vyhotovena na základě odst. (1) a (2) § 62 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zpráva byla rovněž vyhotovena v souladu s metodickým návodem odboru archivní správy Ministerstva vnitra ČR (Č. j. AS-366/1- 2005) – metodika zpracování výročních zpráv specializovaných, bezpečnostních a soukromých archivů.

OBSAH

- I. Personální podmínky archivu
- II. Celkové množství uložených archiválií
- III. Výběr, zpracování a využívání archiválií
 - III. 1. Výběr archiválií
 - III. 2. Zpracování archiválií
 - III. 3. Využívání archiválií

- IV. Stav archiválií
- V. Konzervace a restaurování archiválií
- VI. 1. Výzkumné projekty
- VI. 2. Spolupráce s dalšími institucemi

I. Personální podmínky archivu

Archiv Českého rozhlasu (dále jen AČRo) je součástí odboru Archivních a programových fondů (APF). Odbor APF je v rámci Českého rozhlasu organizačně začleněn do úseku Výroby. Podle zákona o archivnictví má statut specializovaného archivu a od 5. září 2007 je uznán jako akreditovaný archiv.

V roce 2021 zůstal systematizovaný i skutečný stav zaměstnanců Archivu ČRo stejný jako v předchozím roce -18 zaměstnanců. Ve funkci vedoucí pokračovala Mgr. Eva Ješutová. Funkční zařazení ostatních zaměstnanců bylo následující: 1 archivář – specialista, 9 archivářů, 1 kurátor sbírky (zajišťuje správu gramoarchivu), 3 zvukoví technici (zvukaři), 1 odborný redaktor a 2 programově provozní pracovníci. Z toho 7 zaměstnanců má vysokoškolské vzdělání. Dva vystudovali přímo obor archivnictví, ostatní absolvovali převážně historické obory, 1 má vyšší odborné (konzervatoř s hudebním zaměřením), 8 zaměstnanců středoškolské a 1 základní vzdělání. Přetrvávajícím problémem v personální oblasti je nedostatečné finanční ohodnocení, platy zaměstnanců Archivu i přes opětovné mírné navýšení stále výrazně zaostávají za průměrnou mzdou v ČRo. Z těchto důvodů je stále obtížnější kvalitní a perspektivní zaměstnance nejen získat, ale především udržet.

II. Celkové množství uložených archiválií

AČRo vede v základní evidenci Národního archivního dědictví (dále jen NAD) 50 evidenčních listů NAD v primárním členění na zvukové a písemné archiválie.

AČRo pečuje celkem o 4530,78 bm archiválií, z nichž je 2961,68 bm zpracováno a 1569,10 bm nezpracováno. Z toho je inventarizováno 459,98 bm. Základní evidence archivních pomůcek AČRo nabízí celkem 47 průběžně aktualizovaných archivních pomůcek.

Zvukové fondy zahrnují fond AF (Archivní fond), fond DF (Dokumentační fond), fond HF (Hudební fond), fond RN (Rozhlasové noviny), fond RF

(Radiofórum), Český rozhlas 6 (2002-2011), fond KF (Kořistní fond), fond gramodesek Lyry Pragensis, 4 sbírky standardních gramodesek (A, B, C a tzv. Preissova sbírka) a fond Komenium.

Písemné dokumenty představují následující fondy: P (rozhlasové přednášky z let 1926-1941), fond H (scénáře rozhlasových her z let 1926-2021), fond D (tzv. deníčky – texty krátkých odvysílaných relací 1941-1992), fond PZ (texty politického zpravodajství 1945-1999), fond PL (tzv. vysílací plachty 1945-2021), fond BBC – Londýn (texty válečného vysílání čs. programu na vlnách BBC z let 1940-1945), fond Bojovníků rozhlasu (1945-1947), správní materiály (historické fondy HM a SM z let 1923-1958), fond Krátkovlnného vysílání (1936-1945), fond Děti a mládež (1930-1961), fond Studijního oddělení (1950-1993), fond Výzkumného oddělení (1960-1975), fond Vedení Československého a Českého rozhlasu (1961-2006), fond osobních spisů zaměstnanců rozhlasu (1923-2020), 9 pozůstalostních sbírek významných rozhlasových pracovníků (Josef Kolář, Josef Branžovský, Dalibor Chalupa, Zdeněk Mančal, Miloslav Disman, František Kocourek, Jiří Hraše, František Kožík, Pavel Jurkovič, Jindřiška Klímová), rukopisy partitur, libreta, fond starých tisků a opisů hudebnin, fotosbírka, fond Symfonického orchestru Č(s)Ro (1930-2016), Festivaly a soutěže (1960-2011), Rada Českého rozhlasu (1992-2004) a sbírka Plakáty, bannery, diplomy (1928-2020).

III. Výběr, zpracování a využívání archiválií

Archiv ČRo v r. 2021 stejně jako v předchozím roce fungoval kvůli opatřením v souvislosti s pandemií covid 19 v provizorních podmínkách. Jeho činnost byla omezena ještě výrazněji než v předchozím roce, protože od ledna do září byli zaměstnanci povinně na home office. Na pracoviště mohli docházet jen v nezbytných případech, kdy nebylo možné zajistit služby pro vysílání distančně nebo kvůli dohledání potřebných informací pro práci z domova. V září sice došlo k postupnému návratu na pracoviště, ale téměř vzápětí byla opět nařízena práce z domova. Podobně jako v předchozím roce byl tak zásadně omezen nebo zcela znemožněn výkon řady hlavních archivních činností, které vyžadují přítomnost na pracovišti. V režimu home office bylo možné vykonávat většinu archivních činností (přejímka a pořádání fondů, zpracování inventárních soupisů fondů a sbírek, digitalizace obrazových a zvukových dokumentů, aktualizace lokačních plánů) jen v omezené míře. Přerušen byl přepis historických nosičů, aktualizace lokačních plánů či inventárních soupisů fondů a sbírek, ke kterým nejsou dokumenty nebo pomůcky

dostupné v elektronické podobě. V rámci home office vykonávali zaměstnanci pouze činnosti, které nejsou spojené s dostupností fondů nebo při nichž lze využít zdigitalizovaných dokumentů. Pozornost se zaměřila především na kontrolu digitalizovaných zvukových dokumentů v DA, doplňování metadat a opravy chybných zápisů, které lze vzhledem k dostupnosti zdigitalizovaných fondů vykonávat distančně. Díky možnosti připojení přes VPN mohly pokračovat i práce brigádníků na další fázi projektu mujROZHLAS, zaměřené především na detailní zpracování zpravodajských příspěvků.

Opět bylo nutné odložit plánované cesty do regionálních studií, což je problém hlavně v případě ČRo Brno. Po rekonstrukci budovy brněnského studia je třeba dořešit mikrobiologické ošetření archiválií, které byly po dobu rekonstrukce uloženy v dočasně zapůjčených prostorách, a poskytnout odbornou pomoc s uspořádáním rozsáhlého archivu studia.

III. 1. Výběr archiválií

V oblasti předarchivní péče se pozornost zaměřila především na odborné konzultace, metodické vedení a skartaci. Spisovna převzala na základě 11 předávacích protokolů 15 bm písemností. Skartováno bylo 12 bm materiálů s prošlými skartačními lhůtami a duplicitních a bezvýznamných písemností, proběhla skartace písemností s prošlými skartačními lhůtami u materiálů ČRo Brno. Do fondu rozhlasových her přibylo 673 nových titulů. Archiv zaregistroval přírůstek 472 pevných nosičů. Celkový přírůstek Archivu činil cca 20 bm písemných a zvukových dokumentů.

III. 2. Zpracování archiválií

Pokračovala revize fondu osobních spisů. Pro plánovanou skartaci spisů bylo zkontrolováno a do soupisu zapsáno 21 083 údajů k bývalým zaměstnancům. Pokračovalo zpracování pozůstalosti Pavla Jurkoviče a správních materiálů starší provenience (cca 20 bm). Byla převzata další část pozůstalosti J. Klímové a zahájena její inventarizace. Probíhala také další fáze detailní inventarizace fondu přednášek z vysílání BBC 1940–1945.

Byly naskenovány další původní podklady k fotosbírce, podle kterých zaměstnanci v režimu home office prováděli katalogizaci. V rámci kompletního zpracování a systematické digitalizace fotosbírkou bylo postupně očištěno, odplísňeno, zdigitalizováno, případně zrestaurováno a následně bezpečně digitálně uloženo dalších více než 150 archivních

fotografií. Na základě dosavadních zkušeností byly aktualizovány dokumentační a technologické postupy pro jejich zpracování. Přednostně jsou digitalizovány fotografie pro okamžité využití (web, Dějiny do uší, katalog k výročí Hudebního vydavatelství a nakladatelství ČRO...) a pro chystanou obrazovou publikaci, připravovanou k stému výročí zahájení pravidelného rozhlasového vysílání v českých zemích. Pro tento účel bylo zatím vybráno několik set fotografií od 20. do 50. let. Vzhledem k zájmu externích subjektů o publikování často unikátních snímků ze sbírky ČRo byl vytvořen detailní manuál pro jejich bezproblémové užití.

Pro chystanou publikaci vyhledával a vytipovával Archiv i další dokumenty např. v rozhlasové korespondenci 20. a 30. let, sbírce rozhlasových tisků, plakátů či trojrozměrných exponátů.

Kromě přípravných prací na obrazové publikaci se Archiv podílel i na chystané výstavě k svému 100. výročí, která se uskuteční ve spolupráci s Národním technickým muzeem v jeho prostorách v r. 2023.

Zvukaři Archivu zpracovali dokumenty o celkové stopáži 315 870 minut. Do digitálního archivu bylo naimportováno 1 738 zvukových dokumentů a 10 2543 zpravodajských příspěvků ČRo Radiožurnál. Zdigitalizováno bylo 663 gramodesek z historické sbírky. Pokračoval import pořadů ČRo Plus, uloženo bylo 2 466 dokumentů, digitálně jako CRA uloženo 64 dokumentů. V DA bylo provedeno 717 oprav (roztrackování, kompletace, nová digitalizace). Pro Národní archiv byly na základě dohody zdigitalizovány záznamy uložené na 68 magnetofonových pásech. Přepisy obdržel Národní archiv včetně Archivem ČRo kompletně zpracované dokumentace.

Do databáze informačního systému ČRo AIS přibylo 4 002 nových vět, editováno a opraveno bylo 1 354 vět, do tzv. balíčků bylo propojeno 6 563 záznamů, editováno a opraveno bylo 224 balíčků. Dále přibylo 391 záznamů ke komerčním nosičům a bylo zapsáno 175 duplikátů a 102 titulů z fondu Lyry Pragensis.

V databázi digitálního archivu byly dokončeny kontroly a doplněny chybějící nebo neúplné popisy u cca 4 000 titulů signatury AF, kontrola, doplnění dat a autorů byly dokončeny u fondu přednášek (12 673 titulů), u fondu přednášek KV (krátkovlnné vysílání) u 2 000 titulů, k fondu her u 2 000 titulů. Výrazně se tím zvýší uživatelský komfort především pro redaktory, protože veškerá data budou k dispozici přímo v databázi DA a nebude nutné pracovat s několika různými databázemi. Navíc bylo pro Výrobu zkontrolováno přes 3 tisíce titulů rozhlasových her, ke kterým byla doplněna data repríz, případně další chybějící údaje. Veškeré zcatalogizované dokumenty byly zkontrolovány poslechem, případně technické závady, nepřesnosti a chyby v popisu odvysílaných archivních

záznamů byly průběžně odstraňovány. Korektní popisy odvysílaných archivních záznamů zajišťoval Archiv pro všechny stanice ČRo, včetně regionálních. Od poloviny roku se intenzivně věnoval především kontrole popisů archivních pořadů pro připravovanou novou digitální stanici Rádio Pohoda. Zkontroloval popisy u cca deseti programových řad. Opravil, případně nově zpracoval popisy pořadů Meteor a A léta běží tak, aby splňovaly současná kritéria pro zařazení do vysílání. Dle nových Základních pravidel pro zpracování archiválií MVČR bylo s využitím digitalizovaných původních pomůcek zkatologizováno 19 162 archivních fotografií. Od příštího roku by měla katalogizace probíhat v systému ProArchiv17, který splňuje všechny požadavky dle archivních předpisů a jehož pořízení schválila investiční komise ČRo.

III. 3. Využívání archiválií

Archivní fondy a sbírky AČRo jsou využívány v menší míře externími badateli (hlavně studenty), ale převážně a především slouží pro potřeby svého zřizovatele, a to pro přípravu pořadů, vysílání, propagaci a prezentaci i pro správní účely.

Omezení spojená s covidem, především zákaz veškerých návštěv v budově rozhlasu, se opět citelně dotkla provozu archivní badatelny. Po většinu roku byla zcela uzavřena, pokud byla přístupná, fungovala za velice přísných hygienických opatření. Navštívilo ji a prezenčních služeb využilo 80 mimorozhlasových badatelů. Dalším 326 badatelům, především z řad studentů, byly služby poskytnuty elektronickou cestou. V náslechové kvalitě bylo zasláno prostřednictvím speciální aplikace 546 zvukových dokumentů a přes úložnu 380 písemných dokumentů.

Bez omezení poskytoval Archiv po celý rok pouze dokumenty pro tvorbu pořadů, do vysílání, pro iRozhlas a pro multimediální webové stránky. Vypracoval přes 800 rešerší, určených jak pro interní potřeby Českého rozhlasu (např. rozhlasové hry Ivana Klímy, sovětizace Pobaltí, rozhlasové úpravy Molièrových děl, témata k cyklům Úžasná života a Zrcadlo), tak pro externí zájemce (např. Emanuel Moravec, Reichssender Böhmen, Otokar Fischer v rozhlasovém vysílání třicátých let, Bedřich Václavek v rozhlasovém archivu), a to zvláště z akademického prostředí (Masarykova univerzita, Ústav pro českou literaturu AV ČR...).

Archiv zajistil tři exkurze s výkladem o historii rozhlasu, o poslání a činnosti Archivu a ukázkou práce s historickými nosiči. Zvukaři poskytli

pro programové a provozní účely výpůjčky 4 621 zvukových dokumentů, ostatní zaměstnanci zajistili 457 výpůjček odbavených elektronicky prostřednictvím Daletu nebo rozhlasové úložny. Fyzicky bylo zapůjčeno 113 gramodesek. Pro licenční referát bylo odbaveno 126 zakázek. Přímou vyřízeno bylo 58 výpůjček, přes úložnu bylo zasláno 145 zvukových dokumentů. Z písemných fondů bylo zapůjčeno 148 programových textů, přes 150 fotografií a 21 osobních spisů. Z dalších 15 osobních spisů byla provedena excerptce požadovaných informací.

V Archivu bylo vytvořeno kompletně na 250 dílů Auditoria pro mujRozhlas, od vyhledání zvuku, jeho opatření úvodní a závěrečnou znělkou, vytvoření anotace až po vyhledání vhodné fotografie. Od října 2021 zajišťoval Archiv i jejich nahrávání na mujRozhlas.

Pozornost věnoval Archiv péči o webové stránky časopisu Svět rozhlasu. Zajišťoval redakční úpravu nových textů, jejich publikaci na webu, napsání recenze, komunikaci s potenciálními autory apod.). Celkem bylo publikováno 9 článků. Pro webové stránky APF bylo redakčně upraveno a nahráno 17 textů, průběžně byla doplňována rubrika Rozhlasové osobnosti.

V rámci dohodnuté spolupráce s časopisem Dějiny a současnost vznikl seriál Dějiny do uší, pro který bylo podle dramaturgického plánu vytvořeno a publikováno prvních devět dílů (např. M. Tumlířová: Náš úkol v Národním shromáždění, Z. Wirth: Pražský hrad, Fr. Soukup: Jak začínal kdysi 1. máj, K. Guth-Jarkovský: Vzpomínka na první moderní olympijské hry). V časopise je otištěn text, zpracovaný na základě archivních dokumentů, doplněný o archivní fotografii. Na mujRozhlas je k němu připojen i autentický zvukový dokument.

Ve vysílání se Archiv významně prezentoval především na stanici ČRo Dvojka. Pro ni připravil 43 premiérových titulů pořadu Úsměvy z archivu, pro reprízu upravil 9 pořadů. Pro nedělní vysílání Kolotoče připravil 52 pětiminutových pořadů Archivní tajemství, pro stejný pořad také 25 archivních hádanek. Archiv dodal osm hodinových pořadů Poklona, pane/(paní..., které jsou věnovány významným, převážně hereckým osobnostem. Vysílaly se na Dvojce v rámci zvláštních programových schémat. Připraveny byly i čtyři části hodinového pořadu Legendy zábavy, který od ledna 2022 začne vysílat rovněž Dvojka. Všechny tyto pořady zajišťuje redaktor Archivu kompletně – od námětu, přes výběr ukázek, průvodní slovo, sestřih, kompletaci nahrávky, výběr hudby až po uložení do vysílacího systému Dalet. Archivu byl věnován i jeden pořad

Host Lucie Výborné, ve kterém byla hostem E. Ješutová a natáčel se v archivním depozitáři.

IV. Stav archiválií

Celkové množství archivních souborů, které má Archiv ČRo ve své základní evidenci NAD, je klasifikováno jako nepoškozené. Fyzický stav archiválií je převážně dobrý, průběžně jsou pořizovány bezpečnostní kopie.

V. Konzervace a restaurování archiválií

Vlastní konzervátorskou dílnu Archiv ČRo sice přímo neprovozuje, ale v rámci digitalizace provádí v omezené míře restaurování zvukových archiválií a konzervaci a restaurování fotografií. V oblasti péče o archiválie spolupracuje s Oddělením péče o fyzický stav archiválií Národního archivu. Kvůli vlhkosti kolísající mimo přípustnou toleranci bylo nutné provést další úpravy v dezinfekční komoře. Po osazení atypickými regály bude díky stabilním klimatickým podmínkám (12 - 16° C, 30 - 40% RH) sloužit nejen jako konzervátorské a dezinfekční pracoviště zejména při digitalizaci fotosbírek, ale i pro trvalé uložení nejvzácnějších obrazových a zvukových archiválií. Ve spolupráci se správou budov byl dále zdokonalen systém průběžné analýzy a monitoringu složení vzduchu v depozitářích Archivu o zasílání výstražných sms zpráv kompetentním pracovníkům. Cílem těchto kroků je vytvoření optimálních stabilních klimatických podmínek, které eliminují riziko zhoršování fyzického stavu archiválií. V průběhu roku Archiv připravil návrh na pořízení Mobilního komplexního systému pro ošetření prostor a archiválií. Jedná se o zakázkově upravený soubor několika zařízení - systému pro odprašování, preventivní dezinfekci a odplísňování archiválií, který bude sloužit ke snižování prašnosti, odstraňování spór plísní v kontaminovaných depozitářích nejen v Praze, ale i v regionech. Záměr sice schválila investiční komise ČRo, ale kvůli výpadkům ve výrobě a dopravě jej nebylo možné realizovat. Archiv proto požádal o přesun této investiční akce na rok 2022.

VI. 1. Výzkumné projekty

V r. 2021 se Archiv ČRo nezúčastnil žádného výzkumného projektu. Do budoucna by rád inicioval výzkumný projekt s mezinárodní účastí na téma archivace, digitalizace a restaurování zvukových záznamů Philips-Miller. V tomto směru podnikl již první kroky ve spolupráci s Filmovými laboratořemi ve Zlíně.

V závěru roku připravil Archiv memorandum o spolupráci s ÚPOL a ČVUT, výhledově je lze rozšířit o účast dalších subjektů, jako je Národní technické muzeum, Filmové laboratoře ve Zlíně, ČT a další.

Cílem memoranda je vytvoření metodického centra pro digitalizaci, restaurování a prezentaci obrazových a zvukových záznamů (MEDIG).

Centrum bude sloužit jako mezioborová platforma pro neformální výměnu zkušeností, poradní, analytickou, výzkumnou a vzdělávací činnost i pro realizaci konkrétních projektů.

VI. 2. Spolupráce s dalšími institucemi

V r. 2021 spolupracoval AČRo s řadou kulturních, paměťových a vzdělávacích institucí. Pokračovala spolupráce s Národním archivem, pro který Archiv zajistil na základě smlouvy digitalizaci zvukových záznamů uložených na magnetofonových pásech. Archiv stejně jako v letech předchozích spolupracoval s Českou televizí, Národním muzeem, Národním technickým muzeem, Národní technickou knihovnou, Ústavem pro studium totalitních režimů, Rozhlasem a televizí Slovenska, vysokými školami (UK, JAMU, DAMU, Masarykova univerzita, ÚPOL, MU, ČVUT) a dalšími kulturními a vzdělávacími institucemi.

Zástupce Archivu pokračoval v pracovní komisi specializovaných archivů pro přípravu nového zákona o archivní a spisové službě při České archivní společnosti. Slibně se začala rozvíjet spolupráce s časopisem Dějiny a současnost, pro příští rok byl připraven dramaturgický plán a vyhotovena rozsáhlá rešerše.

K propagaci Archivu ČRo ve vědeckých kruzích výrazně přispěl Tomáš Pánek. Připravil studii k rozhlasovým vystoupením historika Josefa Války v letech 1991–2001, kterou prezentoval na workshopu věnovaném Válkově životu, myšlení a tvorbě. Studie vyjde příští rok v kolektivní „válkovské“ monografii. Kromě toho připravuje kratší studii o spolupráci historika Zdeňka Kalisty s rozhlasem ve dvacátých a třicátých letech, která by měla vyjít příští rok v monotematickém „kalistovském“ čísle Středočeského sborníku historického.

V Praze dne 24.2.2022

Zpracovala: Mgr. Eva Ješutová